

Seks nøglefaktorer til samskabelse af biodiversitet En metodik

Indholdsfortegnelse

Introduktion: Co-Bio projektet: Facilitering af samskabelse	3
Nøglefaktor 1: Få adgang til et egnet stykke jord	4
Nøglefaktor 2: Opbyg lokale alliancer -	6
Nøglefaktor 3: Indtag en nysgerrig og ydmyg position	8
Nøglefaktor 4: Samarbejd med en mangfoldig gruppe af deltagere	10
Nøglefaktor 5: Arbejd praktisk med synlige aktiviteter	12
Nøglefaktor 6: Opstil spillereglerne – og vær fleksibel	14
Konklusion: Sikr initiativets bæredygtighed	16

Introduktion: Facilitering af samskabelse

I denne folder finder du praktisk vejledning i, hvordan man leder urbane biodiversitetsinitiativer gennem samskabelse. Baseret på praktiske erfaringer fra de seks lokale projekter har vi udtrukket seks nøgelfaktorer, der er centrale i samskabelsen af biodiversitet. Nøgelfaktorerne henvender sig til alle med en ambition om at styrke biodiversiteten i deres by, og som ønsker at mobilisere ressourcerne hos relevante interessenter, det vil sige borgere, studerende, NGO'er eller lokale institutioner såsom skolen, kirken eller kommunen.

De seks nøgelfaktorer har rødder i praktiske erfaringer fra Co-Bio-projektet (Samskabelse af urban biodiversitet), der har til formål at støtte EU's biodiversitetsstrategi for 2030 med særligt fokus på urban biodiversitet. I løbet af projektet har Co-Bio-partnere fra seks europæiske byer eksperimenteret med metoder til samskabelse for at fremme urban biodiversitet. Projektet sigtede mod at fremme borgernes aktive deltagelse og indflydelse i deres lokalsamfund og samfundet generelt. Læs mere om Co-Bio-projektet på www.co-bio.vejle.dk/, herunder 'Guide til samskabelse af urban biodiversitet'.

De seks lokale Co-Bio-cases

Portugal: Right Challenge har samarbejdet med det kommunale byplanlægnings- og boligselskab, Gaiurb, om "Tiny Forests"-projektet, der fokuserer på at udvikle mikroskove i tre udsatte boligområder i et distrikt i Porto med inddragelse af de lokale beboere.

Grækenland: Athens Lifelong Learning Institute har samarbejdet med kommunen og en lokal skole i landsbyen Plataies om at plante hjemmehørende arter i en lokal skolegård og opdyrke en fælles ansvarsfølelse for deres bymiljø.

Østrig: Öko Campus Wien og Garten Polylog har samarbejdet med de biologistuderendes fagråd og lokale beboere om at udvikle en del af universitetets campus og tilstødende arealer tilhørende boligselskaber mod et mere grønt og biodiversitetsrigt område.

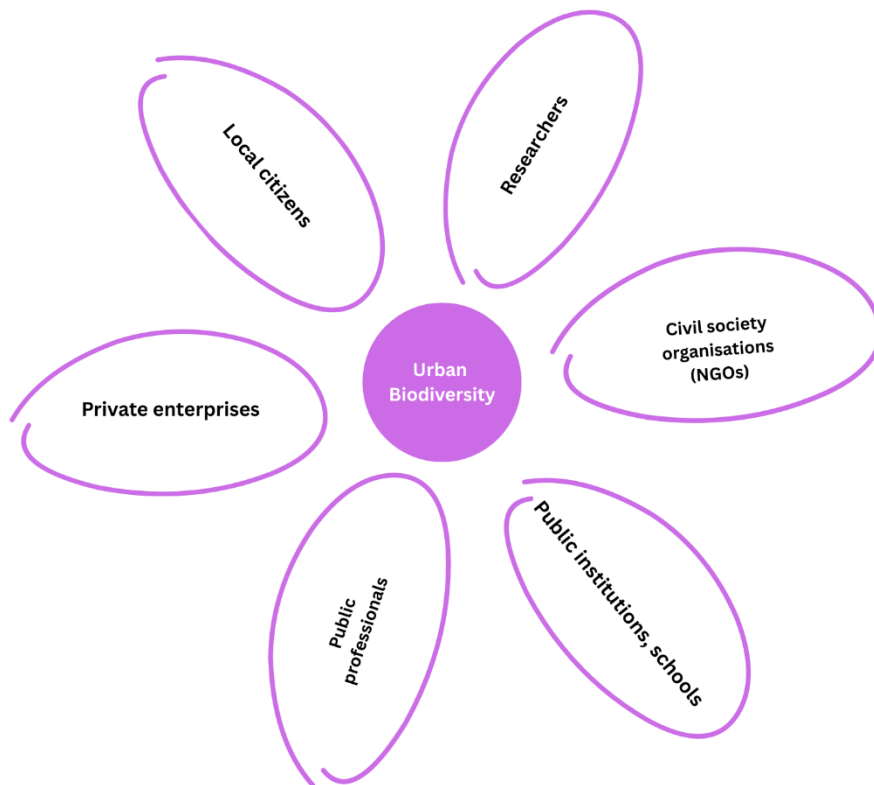
Italien: I samarbejde med Euomadonie, et institut for erhvervsuddannelse og arbejdsformidling, har CESIE udviklet en biodiversitetshave. Dette er et levende laboratorium, der skal bevare hjemmehørende flora, fremme økologisk bevidsthed og styrke forbindelsen mellem mennesker og deres naturlige omgivelser.

Danmark: I landsbyen Skibet nær Vejle samarbejder borgere og Vejle Kommune om at styrke den lokale biodiversitet. En frivilliggruppe på 13 beboere arbejder på at udvikle inspirerende biodiversitetsbokse, der skal distribueres lokalt.

Ungarn: GreenFormation har samarbejdet med borgerforeningen Transition Wekerletelep, Kiserdő-foreningen (Småskovsforeningen), det lokale kulturhus og frivillige om at gennemføre en række forskellige indsatser for at øge biodiversiteten i Wekerletelep.

Co-Bio-projektet sigtede mod at fremme urban biodiversitet gennem samarbejde. Fokus på urban biodiversitet giver mulighed for at danne lokale partnerskaber og udvikle viden, kompetencer og værktøjer til at genopbygge biodiversiteten, skabe bevidsthed og mobilisere lokal handling. Det er her, idéen om samskabelse bliver relevant. Samskabelse betyder samarbejde mellem interessenter fra forskellige sektorer, det vil sige civilsamfundet, offentlige institutioner og den private sektor, for at løse et specifikt emne eller problem. Målet er at engagere lokale fagfolk og frivillige på tværs af sektorer i en samarbejdsproces, der udvikler lokale initiativer til at forbedre urban biodiversitet.

At arbejde med samskabelse i urban biodiversitet betyder at mobilisere og facilitere samarbejde mellem relevante interessenter for at adressere udfordringen og implementere biodiversitetsinitiativer. Modellen nedenfor illustrerer dette princip.

Model: Isa Klee/Canva

Nøglefaktor 1: Få adgang til et egnet stykke jord

Sikr et rum for samskabelse og deling af interesser

I mange byer er jord en mangelvare og dyr – derfor bør man ikke undervurdere betydningen af at få adgang til et stykke jord, der er egnet til samskabelse af biodiversitet. Dette behov kan meget vel blive retningsgivende for de alliancer, man ønsker at opbygge.

Med hensyn til adgang til jord er de seks lokale Co-Bio-projekter endt med meget forskellige fokuspunkter. Nogle arbejder med biodiversitet i private haver i samarbejde med lokale borgere, mens andre har indgået alliancer med en folkeskole, et universitet, en kirke eller en boligforening med interesse i at forbedre biodiversiteten på deres arealer. Generelt viser det sig ofte at være svært og tidskrævende at få adgang til områder som parker eller restarealer ejet af kommunen.

Svært at få adgang til offentligt ejede arealer

Det ungarske Co-Bio-initiativ håbede oprindeligt på at kunne omdanne et forladt grønt område ved siden af et offentligt sportscenter til et mere biodiversitetsvenligt sted. Men efter en lang proces blev det besluttet at opgive denne idé og i stedet fokusere på private haver og et skoleområde. Projektlederen Tamara forklarer: *"Den lokale partner forhandlede i to år med skiftende medarbejdere i kommunen om dette område. Men i sidste ende var de ikke i stand til at nå frem til en endelig beslutning, der gjorde det muligt for os at bruge arealet – så vi indså, at vi blev nødt til at fokusere på noget andet."* Hun har lært på den hårde måde, at tålmodighed er nødvendig, når man samarbejder med offentlige institutioner: *"I forhold til institutioner har vi brug for mere tid til planlægning og til at behandle alt. Så vi lærte definitivt, at vi med institutioner som kommunen eller en skole ikke kan beslutte, hvad vi skal gøre, fra den ene uge til den næste. Vi har brug for mere struktur og mere tid."*

Samskabelse indebærer fælles ambitioner

Det danske samskabelsesinitiativ undersøgte oprindeligt muligheden for at rejse en skov på et stykke jord ejet af en landmand, der var interesseret i skovrejsning. Det viste sig dog, at lodsejerens ambitioner ikke efterlod plads til samskabelse. Derfor blev det besluttet i stedet at fokusere på at samarbejde med lokale borgere om udvikling af deres haver. Dette skifte styrkede lokalsamfundets engagement ved at gøre plads til borgernes egne drømme og ambitioner. Projektlederen Malene siger: *"Der skal være en fælles interesse for at kunne mobilisere omkring biodiversitet. Når nogen ejer et stykke jord og ønsker at plante en skov, kan det være svært at mobilisere andre aktører til at deltage, da der skal være plads til deres interesser og ambitioner."*

Fælles interesser i at udvikle et udsat område

Initiativerne med mikroskove i tre udsatte boligområder udgjorde et rum for samskabelse og fælles interesser mellem RightChallenge og Gaiurb, den kommunale enhed med ansvar for arealanvendelse og almene boliger i Gaia. Gaiurb besluttede at samarbejde om initiativet, da det passede perfekt med virksomhedens ambitioner om at forbedre livskvaliteten for beboerne i de sociale boligområder. Virksomheden så det som en måde at styrke social bæredygtighed på: *"Vi håbede, at inddragelse af lokalsamfundet ville skabe en positiv mobiliseringseffekt, der opfordrede flere mennesker til at deltage og værdsætte det fælles rum, hvilket styrker den sociale, miljømæssige og samfundsmæssige bæredygtighed i almene boligbebyggelser."*

Ligeledes stillede det lokale sogn i Palermo et stykke af kirkens jord til rådighed for udvikling af en biodiversitetshave i samarbejde med CESIE og det lokale erhvervsuddannelsesinstitut, Euromadonie. Projektlederen Sara siger: *"Den lokale præst var positiv over for idéen, da han så*

det som en måde at udvikle dette restareal til et smukt sted med værdi for sognets lokale beboere."

Opsamling

- Undervurder ikke den tid og indsats, det kræver at få adgang til et stykke jord til dit biodiversitetsinitiativ
- Interessenter, der har adgang til jord, f.eks. skoler, universiteter, kirker, kommuner, private lodsejere/borgere, kan være relevante allierede
- Vær tålmodig, hvis du vælger at søge om adgang til et område ejet af kommunen eller en kommunal institution, f.eks. en folkeskole. Forhandlinger med disse interessenter tager typisk lang tid
- Fælles interesser blandt nøgleinteressenter er en forudsætning for at samskabe initiativer. Brug tid og kræfter i begyndelsen af processen på at opbygge et fælles grundlag blandt interessenterne – eller de fleste af dem

Nøglefaktor 2: Opbyg lokale alliancer

Udvikl relationer til interessenter, der kan bidrage med ressourcer, forbindelser og viden

Opbygning af kloge alliancer er en forudsætning for at samskabe urban biodiversitet. Alliancer med mennesker og organisationer, der har lokal viden, forbindelser til de relevante interessenter og måske endda tilbyder adgang til et stykke jord, har vist sig at være afgørende for at få succes med Co-Bio-initiativerne. Ofte behøver du ikke at lede efter nye alliancer; i stedet kan du bygge videre på dit eksisterende netværk. Det vigtige er at opbygge alliancer med en eller flere interessenter, der deler dine ambitioner vedrørende biodiversitet og finder, at initiativet også vil tjene deres interesser. Det kan også være en god idé at række ud til interessenter, der er ressourcestærke og har potentiale til at fungere som "forandringsagenter", der støtter nye samarbejder og initiativer.

Udnyt relevante politiske strategier

At koble sig på eksisterende politikker og strategier, der ræsonnerer med dit initiativ, kan være en smart måde at udvikle alliancer på. Co-Bio-projektet i den danske landsby Skibet kobledes sig på kommunens politiske mål om at støtte klimahandling hos lokale borgere og samfund. Det lykkedes dermed at skabe en synergieffekt og opnå adgang til kommunale ressourcer og støtte. På samme måde har det græske initiativ i Plataies, som involverer grundskoleelever, opnået støtte fra kommunen og skolerne, da det tapper ind i nuværende nationale og kommunale politikker om at reducere CO2-niveauer samt uddanne børn i klima- og biodiversitetstiltag. Ifølge projektlederen for den græske case, Kostas: *"Det er meget lettere at opnå politisk støtte til initiativer, der flugter med politiske strategier. Så det kan betale sig at studere politiske dokumenter og vinkle dit initiativ, så det tapper ind i eksisterende politiske målsætninger."*

Udforsk det, der allerede er der

En anden lignende tilgang er at udforske eksisterende initiativer i det lokalområde, du ønsker at arbejde i, for at skabe forbindelse til og bygge videre på dem. Samskabelsesinitiativer behøver ikke altid starte fra bunden og udvikle sig efter en "projektlogik". Bæredygtige samskabelsesprojekter er ofte baseret på "det, der allerede er der", ved at forbinde eksisterende initiativer, dagsordener og interessenter og derved støtte samarbejde og øge deres gennemslagskraft. Når man arbejder med urban biodiversitet, kan relevante interessenter være lokale borgere med interesse for havebrug eller fugleliv, lokale børnehaver eller skoler, der har som mål at lære børn om biodiversitet, en lokal kirke, der ønsker at bidrage til en bæredygtig by, eller NGO'er og offentlige organisationer, der arbejder på at udvikle et bæredygtigt lokalsamfund.

En pragmatisk måde at mobilisere deltagere til et samskabende biodiversitetsinitiativ på er at tænke i termer af: "Hvad sker der allerede – og hvordan kan disse initiativer forbindes?" ved at opbygge alliancer og forbindelser. Dette indebærer at kortlægge aktive interessenter, institutioner og eksisterende aktiviteter, der i øjeblikket adresserer relaterede dagsordener eller opgaver – og koble dem i et fælles initiativ. Denne øvelse kan åbne dit sind for interessenter, som du normalt ikke er opmærksom på og ikke er vant til at samarbejde med. I den ungarske case i nabolaget Wekerletelep viste det sig afgørende at indgå en alliance med Transition Wekerle, en central organisation i området, som er velforbundet og nyder stor tillid hos de lokale beboere.

Brug dit personlige netværk – kender du nogen, der har forbindelse til de mennesker, du gerne vil tale med? Eksisterende relationer hjælper med at opbygge tillid og åbne døre. Start med en uformel og personlig kontakt – lær hinanden at kende over en kop kaffe.

Træk på dit netværk

På et tidspunkt var projektlederen for det italienske Co-Bio-initiativ, Sara, tæt på at give op. Hun havde henvendt sig til lokale grundskoler, der potentielt var interesserede i at samarbejde om biodiversitet, men det var ikke lykkedes at indgå en alliance. Sara forklarer: *"Jeg befandt mig et sted, hvor jeg tænkte: 'Åh nej, vi har dette budget, vi har denne chance, vi har dette fantastiske projekt, men vi mangler den rette interessent, som vil have tillid til processen'. Pointen var at finde de rette interessenter, som ønskede at være en del af denne langsigtede proces."* En kollega pegede hende i retning af organisationen Euromadonie, et voksenuddannelsescenter, som allerede var en forbindelse. Der blev opbygget en alliance om at samskabe biodiversitet med de studerende på skolens arealer som en del af undervisningsaktiviteterne.

Opbygning af kloge alliancer ved at vælge ressourcestærke og velforbundne interessenter vil ofte hjælpe dig med at mobilisere og samarbejde med en bredere vifte af interessenter og deltagere.

At "låne" tillid fra en anden interessent

Det portugisiske Co-Bio-initiativ, som bestod i at samskabe mikroskove sammen med beboerne i tre sociale boligområder, blev lanceret i tæt samarbejde med en allerede eksisterende partner, Gaiurb. Gaiurb er en kommunal enhed med ansvar for byplanlægning og

boliger i Vila Nova de Gaia uden for Porto. Initiativet nød godt af Gaiurbs adgang til jord i boligområderne samt medarbejdernes lokalkendskab og tillidsfulde relationer til beboerne. Ifølge projektlederen Catarina ville det ikke have været muligt at samskabe et biodiversitetsprojekt med de lokale beboere uden Gaiurb: *"Hvis vi var kommet derud og bare havde sagt: 'Vi er xx, og vi vil gerne have det her til at ske, bare stol på os!', er det ikke det samme som at have de mennesker, der arbejder med beboerne og har arbejdet der i 10+ år, som er så entusiastiske omkring vores idé og bare giver det videre til dem. Det gør processen meget lettere for facilitatoren."* I starten var nogle af beboerne skeptiske over for biodiversitetsinitiativet og pegede på andre, mere presserende problemer i deres boligområde, såsom fugtproblemer. Især beboere i ét nabolag har i flere år kæmpet med alvorlige problemer med vandindtrængen i deres tage, som endnu ikke er løst. For dem var det derfor svært at forstå, hvorfor der skulle investeres i at forbedre biodiversiteten på de udendørs arealer frem for at løse fugtproblemerne. I denne situation spillede de lokale medarbejdere fra Gaiurb en vigtig rolle i at forklare de forskellige initiativer og de potentielle fordele ved mikroskoven.

Styrk synligheden gennem en alliance

Det østrigske Co-Bio-initiativ, der sigtede mod at udvikle biodiversitet på Wiens Universitets arealer og tilstødende grunde, formåede at udvikle en alliance med de biologistuderendes fagråd (Student Union). Dette viste sig at være en stor gevinst i forhold til at række ud til studerende, der potentielt er interesserede i biodiversitetsaktiviteter. Projektlederen Isa bemærker: *"Fagrådet har flere tusinde følgere på Instagram. Og som politisk repræsentation har de også stor interesse i den politiske side. Så denne alliance viste sig at være ret frugtbar, fordi der var en kreds af mennesker, som havde en aktie i området, som rådede over et areal, vi kunne bruge, og som også havde synligheden – kanalen til en masse potentielt interesserede biologistuderende."*

Opsamling

- At tilpasse dit initiativ til aktuelle politiske strategier kan være en smart måde at opnå politisk opbakning og adgang til ressourcer på
- Partnerskaber med interessenter, der har lokalkendskab og relationer, er centralt for biodiversitetsinitiativer
- Byg videre på det, der allerede er der. Kortlæg eksisterende initiativer og interessenter, som kan være relevante for dit projekt
- Brug dit netværk til at identificere interessenter, der kan blive lokale allierede i dit biodiversitetsinitiativ

Nøglefaktor 3: Indtag en nysgerrig og ydmyg position

Vær opmærksom på, at sprog og kommunikation er afgørende i samskabelse

Mange mennesker finder det svært at forstå og relatere til begrebet biodiversitet. Derfor er begrebet biodiversitet i sig selv måske ikke en drivkraft for engagement. For nogle kan idéen om at forbedre biodiversiteten anspore til engagement, mens det for andre er muligheden for at arbejde praktisk sammen om et lokalt grønt initiativ, der er den primære motiverende faktor. Potentialet i at samskabe biodiversitetsinitiativer er således knyttet til at forbinde forskellige behov og motivationer hos en række interessenter. De interessenter, du ønsker at mobilisere eller samarbejde med, kan have vidt forskellige behov såvel som motivationer for at ønske at deltage i et lokalt biodiversitetsinitiativ. For skoler kan praktisk læring og bevidstgørelse blandt elever og forældre være en vigtig motivation. For borgere og lokalsamfund kan opbygning af stærkere relationer og et bæredygtigt fællesskab være en drivkraft, ligesom behovet for at opleve handlekraft og overvinde klimaangst. For nogle lokale borgere kan et ønske om at forbedre udearealerne og tilbyde skygge i "varmøer" også være centralt.

Samskabelse indebærer at udvikle et initiativ, der er designet til at imødekomme behovene og ambitionerne hos alle de samarbejdende partnere. Det er derfor afgørende, at du som facilitator indtager en ydmyg position og nysgerrigt udforsker det potentielle "fælles grundlag", der kan forbinde dine behov, ambitioner og interesser med de øvrige interessenter. Her spiller sprog og kommunikation en nøglerolle.

Sproget er vigtigt

"Biodiversitet" som begreb tiltrækker ikke altid meget engagement fra borgere. Fra starten italesatte det ungarske initiativ sig selv som "samarbejde om biodiversitet" og formåede ikke at engagere mange lokale borgere. Da man i stedet begyndte at italesætte det som et initiativ til at udvikle et bestemt lokalområde, blev flere borgere interesserede. Tamara, projektlederen, reflekterer: *"I begyndelsen var det bare: Er du interesseret i at deltage i dette projekt og øge biodiversiteten? Det var måske ikke så tydeligt. Da vi gav det en struktur og opkaldte det efter stedet, hjalp det folk med at forstå og relatere til initiativet."*

Særligt hvis du ønsker at engagere "udsatte" grupper, såsom ledige eller socialt dårligt stillede borgere, i et biodiversitetsinitiativ, er det meget vigtigt at være opmærksom på, at deres perspektiver kan være anderledes end dine. Vær opmærksom på det sprog, du bruger, når du taler om ambitionerne for biodiversitet – og respekter, at praktisk viden er lige så værdifuld som professionel viden om biodiversitet.

Det portugisiske initiativ, der udspillede sig i et udsat boligområde, oplevede, at det var en udfordring at formidle begrebet biodiversitet til de lokale beboere. Sproget blev et vigtigt emne. Projektlederen, Catarina, var overrasket over, at nogle af beboerne ikke engang havde hørt om en skov. Derfor var det nødvendigt at ændre måden at arbejde og tale på for at kunne nå beboerne ved at gøre det meget enklere og mere visuelt. Hun reflekterer: *"Det vigtigste er at tale det samme sprog som dem. Især med mennesker, der har et meget lavt uddannelsesniveau og måske står over for alvorlige sociale udfordringer, er det virkelig afgørende at kunne formidle vores idéer på en måde, som de forstår. For eksempel ved at vise dem 3D-modeller og sige: 'Er her ikke meget varmt om sommeren? Ville det ikke være rigtig dejligt med al den her skygge fra alle disse træer og bænke og alt muligt, så I kunne få glæde af det område, I har udenfor?'"* En anden måde at møde beboerne på var at lytte til deres bekymring for, at mikroskoven risikerede at blive ødelagt af hunde, og sikre, at der blev sat et hegn op.

Værdien af at kende biodiversitet i praksis

Som facilitator er det vigtigt at anerkende, at forskellige interessenter i samskabelsesprocesser bærer forskellige typer viden med sig og dermed har forskellige måder at kommunikere på. For at udvikle et ligeværdigt samarbejde mellem partnerne skal praktisk og konkret erfaring behandles på lige fod med professionel viden. Det kan også være nødvendigt at oversætte og bygge bro mellem forskellige kommunikationsstile. Kommunikation og sprog viste sig at være af central betydning i det italienske initiativ. Projektlederen, Sara, indså, at hun måtte samarbejde med "oversættere" i form af lokale interessenter for at forstå og navigere i deltageres kommunikationskultur og sprog. Hun indså også, at begrebet "biodiversitet" ikke gav mening for deltagerne – selvom mange af dem allerede praktiserede det: *"De vidste bare ikke, at det var biodiversitet. Fordi de ikke har det sprog. Jeg husker engang, at nogen sagde: 'Det gør jeg hele tiden i min have'. Så i den forstand var der et rigtig godt grundlag for at arbejde med biodiversitet i denne gruppe."*

En vigtig drivkraft for deltagere i en samskabelsesproces er "at sprede budskabet", fejre resultater og dermed blive synlige og modtage anerkendelse fra lokalsamfundet. Derfor er kommunikationsaktiviteter en vigtig del af disse initiativer. Kommunikation kan tage mange forskellige former, såsom fortællinger om projektet, kommunikation på sociale medier eller begivenheder som plantedage eller "bio-blitzes".

Opsamling

- Vær opmærksom på, at begrebet "biodiversitet" for mange mennesker er svært at forstå og ikke i sig selv er tiltrækkende. Det er vigtigt at udforske og anerkende interessenternes forskellige behov og motivationer, f.eks. viden, fællesskabsopbygning eller handlekraft
- Vær nysgerrig – en udforskende tilgang gør det muligt for dig at gå åbent til andre interessenter, diskutere mulige fælles gevinster ved at arbejde sammen og etablere et fælles grundlag
- Stræb efter at udvikle et initiativ, der er designet til at imødekomme behovene og ambitionerne hos alle de samarbejdende partnere – og giv plads til de forskellige typer af motivationer og drømme, som deltagerne bringer til bordet
- Forskellige typer af viden er værdifulde i samskabelse. Sprog og kommunikation er afgørende for at bygge bro over forskelle. Lyt til råd fra dem, der kender de mennesker, du gerne vil samarbejde med
- Brug tid og energi på at fejre jeres resultater og "sprede budskabet", da anerkendelse fra ligesindede og lokalsamfundet kan være en vigtig drivkraft for deltagerne

Nøglefaktor 4: Samarbejd med en mangfoldig gruppe af deltagere

Ræk ud – og stol på "ringe i vandet"-effekten

Grundidéen i at styrke biodiversitet gennem samskabelse er at bringe mennesker med forskellige ambitioner, interesser og kompetencer sammen om at arbejde og dermed skabe mere kreative og bæredygtige løsninger. Som facilitator bør du derfor være på udkig efter mangfoldighed. Lad dig ikke nøje med at mobilisere 'de sædvanlige mistænkte', men sigt efter at række ud til en mangfoldig gruppe af deltagere – og vær parat til at integrere alle de involverede interessenters behov og ambitioner i designet og planlægningen af initiativet.

En arbejdsgruppe med forskellig viden

Nogle gange kan det være en god idé at række ud til beboerne i et kvarter med det formål at mobilisere deltagere til et lokalt initiativ. Dette kan gøres gennem en "åben invitation" i form af et arrangement, en workshop, en konkurrence eller en undersøgelse for at vække interesse for biodiversitetsinitiativet.

I det danske Co-Bio-initiativ blev der oprettet en workshop til idédeling i et lokalområde, hvor alle beboere blev inviteret til at bidrage med deres idéer til at styrke områdets bæredygtighed. En gruppe lokale borgere med en fælles interesse for biodiversitet endte med at danne en arbejdsgruppe, der udviklede en "inspirationskasse" om biodiversitet til haveejere. Ifølge den danske facilitator, Malene, var de forskelligartede kompetencer og den brede viden i gruppen en stor fordel: *"Arbejdsgruppen består af mennesker, som alle har en interesse i biodiversitet, men som har meget forskellige færdigheder og viden. Tre lokale borgere, en biolog, en advokat og ejeren af en malerforretning arbejdede sammen om at udvikle denne inspirationskasse. Undervejs har vi haft en meget interessant dialog og skabt en masse gensidig læring."*

Ræk ud til og gennem børn

For at mobilisere de lokale borgeres interesse for biodiversitet samarbejdede det ungarske Co-Bio-initiativ med det lokale kulturhus om at stable en tegnekonkurrence for børn på benene. Børnene blev bedt om at observere naturen i nabolaget og tegne eller male deres indtryk. Selvom det var nødvendigt at presse lærerne, og den administrative byrde viste sig at være ret tung, var den lokale projektleder, Tamara, tilfreds med initiativets synlighed. Hun siger: *"Det var så dejligt at se deres bidrag, for man kunne se, at de virkelig havde observeret dyrelivet og naturen omkring sig. Vi modtog ikke så mange, men dem vi fik, var virkelig gode. Og til prisoverrækkelsen kom alle børnene – sammen med deres forældre og bedsteforældre."*

Co-Bio-projektet viser, at praktisk arbejde med biodiversitet ofte betragtes som en meningsfuld og engagerende aktivitet, især af børn og unge. Det psykiske velvære, der udspringer af oplevelsen af handlekraft og af at handle sammen, synes at være særligt vigtigt for børn og unge for at kunne håndtere klimaangst. Dette er vigtigt, da børn og unge generelt kan betragtes som en gruppe, der er "svær at nå".

Nogle gange kan det være en god idé at starte dit biodiversitetsinitiativ pragmatisk ved at række ud til folk i dit netværk, som har kompetencer, du ved vil være vigtige for at få succes med initiativet. Samskabelsesinitiativer udvikler sig ofte som "ringe i vandet". Så at starte pragmatisk

ud med en lille gruppe engagerede deltagere – måske endda venner eller kolleger – kan sagtens være den rette tilgang. Ofte vil flere interessenter blive interesserede og tilmelde sig, når først initiativet er kommet i gang, og de gode historier begynder at sprede sig.

Integrering af beboernes behov

I det portugisiske Co-Bio-initiativ med samskabelse af mikroskove var en række fagfolk, herunder landskabsarkitekter, socialrådgivere og ledere, involveret fra begyndelsen. Det viste sig også centralt at inddrage beboerne i de tre sociale boligområder fra starten og integrere deres behov og bekymringer i designet af initiativerne. Ifølge projektlederen, Catarina, var beboerne i ét af områderne bekymrede for hundeefterladenskaber i skoven, mens beboerne i et af de andre boligområder var bekymrede for, om den nye skov ville tiltrække mange turister. I begge tilfælde viste det sig meget vigtigt for initiativet at indarbejde de lokale beboeres idéer og bekymringer.

En landskabsarkitekt med vigtige færdigheder

Da det italienske Co-Bio-initiativ skulle sættes i gang, besluttede den lokale projektleder, Sara, at række ud til Alfredo, som havde været en del af et tidligere projekt. Han er landskabsarkitekt og kender byen rigtig godt fra både sit professionelle og frivillige arbejde. Hun vidste, at han ville være en uvurderlig ressource i kraft af sit kendskab til byens lokalområder og i håndteringen af en stor udfordring for biodiversitetsinitiativer i Italien: mangel på vand. Haven, som blev plantet som en del af Co-Bio-initiativet, trivedes takket være Alfredos faglige evner. Sara siger: *"Alfredo var fantastisk til at planlægge vandingssystemet på forhånd, så vi har klaret os godt hele sommeren."*

Ligeledes nød Co-Bio-initiativet i Wien godt af at invitere en gruppe internationale landskabsarkitekter fra et internationalt netværk af universiteter (Hochschulinitiative für Biodiversität), der arbejder for biodiversitet, til at bidrage til projektet.

Opsamling

- At bringe forskellige deltagere sammen styrker ofte samskabelse. Det er vigtigt at involvere alle centrale interessenter fra begyndelsen og integrere deres behov og ambitioner i initiativets design
- Ræk ud til potentielle deltagere og interessenter gennem forskellige kanaler, for eksempel begivenheder, idéværksteder, undersøgelser eller konkurrencer
- For børn og unge kan biodiversitetsaktiviteter være en måde at overvinde klimaangst på
- Start pragmatisk ud med en lille gruppe engagerede deltagere og sats på "ringe i vandet"-effekten. Start småt – vis jeres resultater frem og fejlr de hurtige sejre
- Nogle gange kan det være en god idé at "håndplukke" interessenter, som du ved vil være værdifulde for biodiversitetsinitiativet

Nøglefaktor 5: Arbejd praktisk med synlige aktiviteter

At skabe noget konkret sammen er en stærk motivation

Generelt har de seks Co-Bio-initiativer erfaret, at aktiviteter som plantning, gåture og ekskursioner er gode måder at tiltrække opmærksomhed og deltagelse fra borgerne på. For mange mennesker kan biodiversitet virke som et abstrakt begreb. Derfor kan praktiske aktiviteter og visualisering hjælpe lokale borgere i et kvarter med at forstå, hvad det hele går ud på. Biodiversitet er velegnet som et "fælles tredje", der bringer folk sammen om at arbejde på noget konkret. At plante og pleje et grønt område kræver samarbejde, og det er ofte en tilfredsstillende oplevelse for deltagerne at gøre en synlig forskel ved at forskønne nabolaget. Desuden er gør-det-selv-aktiviteter med plantning og pasning af planter velegnede til at engagere borgere, der ikke er vant til tæt kontakt med naturen.

At gøre jeres biodiversitetsinitiativ synligt ved at placere det på et offentligt sted kan være en god måde at skabe opmærksomhed på. For eksempel lykkedes det for det østrigske Co-Bio-initiativ på universitetscampus i Wien at tiltrække en del opmærksomhed fra de studerende, da medlemmerne af biodiversitetsgruppen mødtes og arbejdede sammen offentligt, hvilket vakte nysgerrighed hos andre studerende.

Events og gåture skaber opmærksomhed

Projektlederen for det ungarske Co-Bio-initiativ, Tamara, erfarede, at offentlige præsentationer og især lokale begivenheder som en flagermusetur og andre ture med fokus på træer, fugle eller en demonstrationshave var effektive midler til at mobilisere interesse blandt lokale borgere og institutioner. Hun reflekterer: *"Efter begivenhederne indså flere mennesker, at vi havde gjort det her i et helt år, og tænkte: Måske kan jeg være en del af det. Faktisk blev den lokale skole en del af dette projekt på et senere tidspunkt, da en af lærerne havde deltaget i flere præsentationer og arrangementer og begyndte at blive mere involveret og spurgte, om vi kunne gøre noget i deres skolegård."*

En konkret opgave: Inspirationskasser

Det danske Co-Bio-initiativ havde succes med at motivere lokale borgere til at engagere sig ved at tilbyde et åbent rum til brainstorming af idéer og initiativer. Efter denne brainstorm var udfordringen dog, hvordan man kunne kanalisere borgernes ambitioner for biodiversitet ind i en specifik og konkret opgave – da man ikke havde adgang til et stykke jord. Til sidst kom borgerne op med en idé om at udvikle inspirationskasser til lokale beboere, der ønsker at støtte biodiversiteten i deres private have. Dette gav gruppen en konkret opgave at arbejde med og hjalp på deres motivation og samarbejde. Malene, den lokale projektleder, bemærker: *"Det viste sig, at det var engagerende og meningsfuldt for de borgere, der var engageret i biodiversitet, at arbejde sammen om en praktisk opgave med at forfine og udvikle kasserne."*

Uddan, stimuler, skab!

Praktiske aktiviteter har også været vigtige i det græske Co-Bio-initiativ. Ifølge den lokale projektleder, Kostas, har det græske initiativ med at plante "pocket parks" (lomme-parker) i Plataias udspillet sig i tre trin: "Uddan, stimuler, skab. Jeg mener, at før man går i gang med samskabelse, skal de to andre trin tages først," siger Kostas. Den uddannelsesmæssige del bestod af et interaktivt spil for at fremme deltageres forståelse af den lokale biodiversitet.

Desuden blev der lavet en visualisering af planen for parken og forpligtelserne efter plantningen. Ifølge en borger, der deltager i det græske initiativ: *"Hold ikke bare møder. Bring folk sammen og byg noget konkret."*

Opsamling

- At arbejde praktisk med biodiversitet – f.eks. ved at plante, vande og pleje planter, dyr og insekter – er aktiviteter, der egner sig til at engagere en bred vifte af mennesker
- Mange foretrækker ad hoc-deltagelse, det vil sige at deltage i en specifik aktivitet med et synligt resultat: At plante blomster eller spotte flagermus eller insekter
- Promover biodiversitetsinitiativet på en måde, der vækker opsigt og giver folk lyst til at deltage; arranger praktiske aktiviteter såsom plantedage, gåture, gør-det-selv-aktiviteter eller spil
- Understøt fællesskabet og følelsen af at "arbejde på det sammen" gennem sociale aktiviteter, såsom at spise og fejre resultaterne sammen. Sociale arrangementer kan være en god måde at tiltrække både opmærksomhed og deltagelse

Nøglefaktor 6: Opstil spillereglerne – og vær fleksibel Naviger i kaos og skab en inspirerende atmosfære

Samskabelsesprocesser kræver en helt særlig form for ledelse. Disse processer kan virke rodede, uklare, komplekse og mangfoldige, da deltagerne kommer fra forskellige organisationer med hver deres logik. Man kan sige, at ledelsen af samskabende processer løbende bliver forhandlet. Som facilitator leder du interessenter, der kan beslutte at forlade samarbejdet i samme øjeblik, en situation bliver for kompliceret, eller opgaven føles meningsløs.

Opgaven som facilitator og leder af en samskabelsesproces handler om at finde den rette balance. På den ene side har deltagerne – og biodiversitetsinitiativet – brug for et klart formål samt spilleregler for styring af tid og ressourcer. På den anden side er det vigtigt, da du ofte arbejder med frivillige, at være fleksibel og imødekommende over for deltagernes behov og samskabelsesprocessens uforudsigelige natur. Samtidig skal du understøtte deltagernes motivation og engagement.

En fast mødestruktur

Projektlederen for det østrigske Co-Bio-initiativ, Isa, etablerede en fast mødestruktur med møder hver 2.-3. uge på selve projektstedet, suppleret med fleksible datoer for at imødekomme deltagernes behov. Dette skabte rammerne for initiativet og gjorde det muligt for nye deltagere at vide, hvordan de kunne koble sig på. Det understøttede også opbygningen af et fællesskab omkring initiativet. Hvis der ikke var praktiske opgaver, blev møderne brugt til at styrke relationerne mellem deltagerne. Isa siger: *"Nogle gange handlede det bare om at sidde sammen og se på, hvordan planterne havde det. Der skete ikke altid så meget, men på den måde opnår man virkelig en relation til naturen. Og det tror jeg er en meget vigtig del af projektet. Jeg fandt ud af, at folk er ret glade for bare at være der, tale med hinanden og vande planterne."*

Det er en generel erfaring på tværs af Co-Bio-projekterne, at man for at lede processer med samskabelse af biodiversitet skal kunne navigere i kaos, da både naturen og samarbejdsprocesser er uforudsigelige. Derfor er det nødvendigt at bruge færdigheder inden for tidsstyring og problemløsning.

Fokus på opgaven

det ungarske Co-Bio-initiativ påtog projektlederen, Tamara, sig rollen med at koordinere og strukturere opgaverne gennem planlægningsmøder og koordinering af arrangementer, hvor hun involverede deltagerne i både beslutninger og gennemførelse.

Det kan være udfordrende at facilitere samarbejde mellem interessenter med meget forskellige personligheder. En måde at overvinde udfordringerne på er ved at fokusere på gruppens opgave og de fælles motivationer. Når forskellighederne hindrer samarbejdet, anbefales det at tale om problemerne og finde et fælles grundlag.

Generelt er det vigtigt, når man leder samskabelsesprocesser, at sikre klarhed omkring roller og ansvar blandt deltagerne. Især når man samarbejder med frivillige, er det afgørende at forventningsafstemme og respektere grænserne for frivilligt arbejde.

Skab en inspirerende atmosfære

Det østrigske biodiversitetsinitiativ på universitetsområdet formåede at skabe en "ringe i vandet"-effekt, da nye idéer og initiativer begyndte at pible frem blandt de studerende. Den medansvarlige for det østrigske initiativ, Cordula, tilskriver dette den "inspirerende atmosfære", der blev skabt gennem projektet: *"Gennem hele projektet dukkede der nye idéer op til, hvordan man kunne starte endnu flere projekter. Noget af det fineste er ikke kun at være i rollen som facilitator, men også som inspirator, der bringer budskabet videre: 'Du kan gøre noget selv!!' Vi har skabt en inspirerende atmosfære, hvor de studerende indser, at de kan sætte ting i gang og ændre ting. De kom for eksempel på idéen om højbede i det asfalterede område, som vi etablerer i september."*

Den personlige side: Hvordan man klarer sig som facilitator

At lede og facilitere samskabelsesprocesser kan være en krævende opgave på grund af deltageres mangfoldighed, de forskellige motivationer og den usikkerhed og løbende genforhandling, der ligger i opgaven og processen. Det kan også være hårdt – og nogle gange ensomt – arbejde at operere i feltet mellem organisationer med forskellige logikker og formål. Derfor er det vigtigt, at du som facilitator søger støtte og coaching hos kolleger, der kan hjælpe dig med at reflektere over de processer, du håndterer, og din egen rolle i dem. De kan bidrage med indsigt, moralsk støtte og – hvis nødvendigt – værktøjer og råd til, hvordan du kommer videre. Det kan også være en god idé at etablere en "facilitatorduo", hvor du deler rollen og ansvaret med en kollega.

Opsamling

- Som facilitator og leder af en samskabelsesproces skal du indse, at du navigerer i kaos

- Find den rette balance mellem på den ene side et klart formål og en tidsstruktur – og på den anden side at være fleksibel og imødekomme deltageres behov
- Som facilitator er det vigtigt, at du udforsker og anerkender deltageres motivationer og interesser, samt opbygger tillid og håndterer konflikter
- Fungér som en inspirator, der skaber en inspirerende atmosfære, hvor deltagerne kan starte deres egne initiativer
- At facilitere samskabelsesprocesser kan være en krævende opgave. Det kan hjælpe at skabe et rum for refleksion, støtte og rådgivning fra kolleger

Faciliteringsværktøjer

Hvis du vil læse mere om konkrete faciliteringsværktøjer, anbefaler vi følgende bøger og hjemmesider:

- https://dragondreaming.org/wp-content/uploads/2020/01/DragonDreaming_eBook_english_V02.09.pdf - værktøjer til en deltagende og systemisk metode kaldet 'Dragon Dreaming', som er inspireret af de oprindelige folks tænkning
- www.seedsforchange.org.uk/tools - En hjemmeside, der tilbyder faciliteringsværktøjer til møder og processer
- www.nesta.org.uk/toolkit/collective-intelligence-design-playbook/ - en hjemmeside, der tilbyder værktøjer til design af projekter baseret på kollektiv intelligens.
- Weisbord, M. & Janoff, S. (2007) Don't just do something, stand there! Ten principles for leading meetings that matter.
- Weisbord, M. & Janoff, S. (2015) Lead more – control less. Eight 8 Advanced Leadership Skills That Overturn Convention. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

Konklusion: Sikr initiativets bæredygtighed

Ved at arbejde med forankring og udvikle medansvar

En almindelig risiko ved projektarbejde med en tidsbegrænsning er, at det lokale engagement forsvinder, så snart den ekstra opmærksomhed, facilitering og ressourcerne ophører. Det er derfor vigtigt at arbejde løbende på at sikre initiativets bæredygtighed, det vil sige at sikre dets "efterliv".

Hvis du følger de seks trin i denne guide, er der en god chance for, at dit initiativ bliver bæredygtigt og sandsynligvis vil leve videre, efter projektperioden er slut. En vigtig faktor her er den sociale bæredygtighed i form af de forbindelser, relationer og samarbejder mellem forskellige interessenter, der er udviklet undervejs. Én måde at arbejde med bæredygtighed på er gennem netværk. Hvis dit biodiversitetsinitiativ er blevet designet og udviklet i samarbejde mellem lokale interessenter, der har formålet at finde et fælles grundlag, er der større sandsynlighed for, at det holder. Økonomisk bæredygtighed er naturligvis også vigtig for, at et projekt kan leve videre. Læs mere om finansiel bæredygtighed i 'Guide til samskabelse af urban biodiversitet' (www.co-bio.vejle.dk/).

Forankring af initiativet i en ressourcestærk organisation

En måde at arbejde med bæredygtighed på er ved at forankre initiativet hos en eller flere lokale organisationer, der har ressourcerne til at holde initiativet oppe og er villige til at blive ved med at støtte det.

Et eksempel på dette er det portugisiske initiativ med at plante mikroskove i sociale boligområder i samarbejde med Gaiurb. Biodiversitetsinitiativet ligger helt i tråd med Gaiurbs mission om at vedligeholde boligområdernes fysiske rum samt forbedre beboernes levevilkår. Derfor tror projektlederen, Catarina, på initiativets bæredygtighed: *”Jeg vil være meget stolt, hvis jeg om 10 år bare kører gennem nogle af disse boligområder og ser træer og skygge og folk, der nyder at være udenfor. Forhåbentlig bliver dette område vedligeholdt, er fuldt af biodiversitet og til gavn for disse samfund. Afhængigt af succesen med den første implementering, ønsker Gaiurb virkelig at prøve at investere og gøre dette i andre sociale boligområder. Så jeg er sikker på, at projektets bæredygtighed er garanteret her, ja.”*

Et andet eksempel på forankring af et biodiversitetsinitiativ i en ressourcestærk lokal organisation er det italienske initiativ, hvor både sognet og det lokale erhvervsinstitut har en aktie i biodiversitetshaven og sandsynligvis vil føre den videre.

Udvikling af medansvar blandt borgerne

Mikroskove, parker og højbede skal løbende passes, vandes og vedligeholdes. Dette er uden tvivl et svagt punkt i biodiversitetsinitiativer: Hvem passer træerne og blomsterne, når projektets fokus og ressourcer er væk? En måde at overvinde dette på er at udvikle ejerskab blandt de lokale borgere og brugere af haven for at sikre, at de påtager sig rollen som ”forvaltere” i projektets efterliv.

Borgere udøver mere sandsynligt ejerskab og medansvar for en have eller park, der føles som ”deres egen”. Så jo mere borgerne kan få indflydelse på biodiversitetsinitiativet, desto mere sandsynligt er det, at de tager ejerskab på lang sigt. Det østrigske initiativ er et godt eksempel herpå: De studerende, der er engageret i at styrke biodiversiteten på universitetscampus, har været dybt involveret i at udvikle initiativerne – og universitetet reagerer positivt. Projektlederen, Isa, er overbevist om, at da initiativet er lykkedes med at myndiggøre (empower) de studerende, vil det leve videre: *”Studerende får lov til at gå ind i designet af steder, gøre noget aktivt og ændre et sted. Vi har arbejdet på dette som en gruppe i næsten fem år. Universitetet lægger mærke til os nu, og de ser også, at forandring kan ske, og at det er nødvendigt at gøre det i forhold til bæredygtighed og biodiversitet på campus.”*

En anden måde at sikre medansvar fra borgerne på er ved tydeligt at adressere behovet for at vedligeholde det grønne område. I det græske initiativ afgav hvert deltagende barn således et personligt løfte om at passe deres nye grønne område. Hver person skrev et personligt løfte på en post-it, hvor der stod ting som: ”Jeg vil påtage mig at vande dem hver tirsdag!” og ”Jeg vil sørge for, at andre ikke smider affald der.”

Opsamling

- Hvis du har fulgt de seks trin, er dit biodiversitetsinitiativ sandsynligvis mere bæredygtigt, da samarbejde og relationer er afgørende for bæredygtighed

- Én måde at sikre dit initiativs efterliv på er ved at forankre det i en ressourcestærk lokal organisation, der er villig til at opretholde det på lang sigt
- Ejerskab blandt de lokale borgere er centralt for et biodiversitetsprojekts bæredygtighed. Borgere, der oplever det nye grønne område som "deres eget", er mere tilbøjelige til at passe og vedligeholde det
- Det kan være effektivt at gøre behovet for vedvarende lokalt engagement synligt gennem et personligt løfte

Funded by
the European Union

